

Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

Τριμηνιαία Έκθεση για την Ελληνική
Οικονομία
04-2012

10 Ιανουαρίου 2013

Πρόσφατες εξελίξεις

Η περίοδος των επαναλαμβανόμενων «θρίλερ» στον ελληνικό και διεθνή πολιτικό και οικονομικό χώρο.

«Στο παρά πέντε» αποφάσεις για διάσωση της Ελληνικής Οικονομίας.

Απόφαση που σηματοδοτεί την ισχυρότερη εκδήλωση για παραμονή στη ζώνη του Ευρώ.

Θετική εκτίμηση των αγορών για το μειωμένο πλέον επίπεδο ρίσκου των ελληνικών χρεογράφων.

Σημαντικές ζημίες όσων στοιχημάτισαν υπέρ της ελληνικής χρεοκοπίας.

Στοιχεία που προοιωνίζονται ανάκαμψη της οικονομίας

- **Αισθητή βελτίωση του οικονομικού κλίματος**
- **Βελτίωση στο πρωτογενές έλλειμμα.**
- **Σημαντική βελτίωση στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών.**
- **Προβλεπόμενη αύξηση του τουριστικού ρεύματος.**
- **Φαίνονται πλέον προσεγγίσιμοι στόχοι όπως:**
 - η ανακοπή της ύφεσης,**
 - η εμπέδωση θετικών ισοζυγίων,**
 - η ανάσχεση του ρυθμού αύξησης της ανεργίας.**

Προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας για το 2013

Μεταφερόμενη ύφεση (carry-over) από το 2012 της τάξεως του 3% περίπου.

Νέα μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης (που στο σημερινό πρότυπο της Οικονομίας τροφοδοτεί τα $\frac{3}{4}$ του ΑΕΠ).

Η Ελληνική Οικονομία εισέρχεται στο 2013 με την προοπτική μιας ηπιότερης μεν αλλά συνεχιζόμενης για έκτη συνεχή χρονιά ύφεσης.

Προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας για το 2013

Η ύφεση παραμένει σχετικά υψηλή στα δύο πρώτα τρίμηνα, αλλά θα συρρικνωθεί στη συνέχεια.

Ρυθμοί μεταβολής του ΑΕΠ σε θετική περιοχή από το τέλος του 2013 ή τις αρχές του 2014.

Για ολόκληρο το 2013 σε σχέση με το 2012, η ύφεση εκτιμάται στα επίπεδα περίπου του 4,5%.

Αποφυγή κάθε αισθήματος εφησυχασμού

Οι εκταμιεύσεις των προσεχών δόσεων για τους μήνες Ιανουάριο, Φεβρουάριο και Μάρτιο, τελούν υπό την προϋπόθεση εκπλήρωσης συγκεκριμένων όρων.

Απαιτούμενα είναι:

- η ευρύτερη κατανόηση της σημασίας των μέτρων
- η κοινωνική συναίνεση
- και πρωτίστως, η αυστηρή προσήλωση της Κυβέρνησης στις αρχές και τα κριτήρια κοινωνικής δικαιοσύνης.

Επιβεβλημένη η αποφασιστική αντιμετώπιση του προβλήματος της φοροδιαφυγής.

Αξιοσημείωτη συναίνεση για τις αναγκαίες αλλαγές του φορολογικού συστήματος εκδηλώθηκε σε πρόσφατη εκδήλωση του IOBE.

IMF Report: Δημοσιονομικές παρεμβάσεις και ύφεση

Άξια μνημόνευσης η πρόσφατη μελέτη των Blanchard and Leigh του ΔΝΤ στην οποία εξετάζεται το κατά πόσο οι πολλαπλασιαστές που χρησιμοποιήθηκαν για τη σχέση μεταξύ δημοσιονομικής προσαρμογής και αναμενόμενου ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες, αποδείχθηκε από τα πράγματα ως σωστή ή λαθεμένη.

Η παραπάνω μελέτη ερμηνεύτηκε από πολλούς παράγοντες στην Ελλάδα ως δήλωση *mea culpa* του ΔΝΤ για την επιβολή πολύ αυστηρών όρων δημοσιονομικής προσαρμογής στη χώρα μας.

Κατά το IOBE:

Τα συμπεράσματα της παραπάνω μελέτης (αλλά και οι εν γένει συνθήκες) δεν συνηγορούν σε χαλάρωση των μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής που ήδη εφαρμόζονται.

Αντίθετα επιβάλλεται η προσπάθεια πιστής εφαρμογής και επίτευξης των προδιαγεγραμμένων στόχων, ιδίως δε της πάταξης της φοροδιαφυγής.

Η μελέτη όμως μπορεί και πρέπει να αξιοποιηθεί ως επιχείρημα για την αποτροπή πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων, αν τεθεί θέμα επιβολής των οποιωνδήποτε, οποτεδήποτε και από οποιονδήποτε...

Επιστρέφοντας στο θέμα της ανάκαμψης

Αποφασιστικότερος παράγοντας για την εκκίνησή της ανάκαμψης, είναι οι επενδύσεις.

- **Επενδύσεις σε δημόσια έργα,**
- **Επενδύσεις από τον ελληνικό ιδιωτικό τομέα,**
- **Επενδύσεις από άμεση εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό,**
- **Επενδύσεις ως αποτέλεσμα αποκρατικοποιήσεων.**

Επενδύσεις σε δημόσια έργα

Φαίνεται να δρομολογούνται ενέργειες που θα κινητοποιήσουν σημαντικούς πόρους από το ΕΣΠΑ 2007-2013 και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και θα επανεκκινήσουν σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές, όπως οι αυτοκινητόδρομοι.

Επενδύσεις από τον ελληνικό ιδιωτικό τομέα

Βασικό εμπόδιο η δραματική κατάσταση στον τομέα της ρευστότητας.

Κάποιες βάσιμες προσδοκίες για αντιστροφή της κατάστασης:

➤ **Σημαντικές θετικές εξελίξεις στον τραπεζικό κλάδο.**

➤ **Η εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών του δημοσίου προς τον ιδιωτικό τομέα.**

Η σημαντικότερη αντιστροφή του προβλήματος της ρευστότητας θα προέλθει από την επιστροφή καταθέσεων.

Επενδύσεις από άμεση εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό

Η προώθηση των διαρθρωτικών αλλαγών θα συνεισφέρει αποφασιστικά στην προσέλκυση και ενθάρρυνση ξένων επενδύσεων.

Μεταρρυθμίσεις σε αγορές προϊόντων / υπηρεσιών.

Εφαρμογή νόμων και αποφάσεων που διευκολύνουν την επιχειρηματικότητα.

Υπάρχουν ήδη κάποια πρώτα σημάδια σημαντικών επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Επενδύσεις που θα προκύψουν ως αποτέλεσμα των αποκρατικοποιήσεων

Το πρόγραμμα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας μπορεί, εκτός του αρχικού τιμήματος, να προσελκύσει έως και 60 δισ. σε νέες επενδύσεις.

Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του ΑΕΠ έως και 1% σε ετήσια βάση, σε αύξηση της απασχόλησης κατά 50 χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας και σε αύξηση των φορολογικών εσόδων κατά 3% του ΑΕΠ.

Το ρητορικό ερώτημα: Το ΙΟΒΕ «βλέπει φως στο τέλος του τούνελ»;

Μετά την κρίση, το επίπεδο και η δομή της Ελληνικής Οικονομίας θα είναι πολύ διαφορετική από αυτά που ίσχυαν στο παρελθόν.

Ανάδυση ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου με ριζική ανακατανομή της οικονομικής δραστηριότητας, με αύξηση της παραγωγής των κλάδων που παράγουν διεθνώς ανταγωνιστικά-εμπορεύσιμα προϊόντα, αντί του τομέα των μη εμπορευσίμων.

Το ρητορικό ερώτημα: Το ΙΟΒΕ «βλέπει φως στο τέλος του τούνελ»;

Με αυτή την προοπτική, είναι αμυδρά ορατές κάποιες ακτίνες φωτός.

Και το φως θα δυναμώνει, όσο η χώρα θα κατευθύνεται σταθερά και αξιόπιστα στην πορεία που έχει προδιαγράψει το σημερινό πλαίσιο οικονομικής πολιτικής. Χωρίς εφησυχασμό, αλλά με βάσιμη αισιοδοξία για τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας.

Επισκόπηση Τριμηνιαίας

Διεθνές Περιβάλλον: η ύφεση στην Ευρωζώνη τροχοπέδη για την παγκόσμια οικονομία

2012: αρκετές αβεβαότητες:

- Ταχύτητα ανταπόκρισης & εφαρμογής πολιτικών στην ΕΖ
- Απουσία αξιόπιστων μακροπρόθεσμων στρατηγικών για έξοδο από την κρίση στην ΕΖ
- Δημοσιονομικός γκρεμός (fiscal cliff) στις ΗΠΑ
- Κίνδυνοι μετάδοσης κρίσης από ΕΖ σε αναδυόμενες οικονομίες
- Οι συνεχείς γεωπολιτικές εντάσεις στη Μέση Ανατολή, με έντονες διακυμάνσεις, μόνιμος παράγοντας δυνητικής αστάθειας στην τιμή του πετρελαίου
- Απώλεια αναπτυξιακής δυναμικής στην Κίνα και από τον περιορισμό της πιστωτικής επέκτασης (για αποφυγή 'φούσκας' στην αγορά ακινήτων)

Διεθνές Περιβάλλον: η ύφεση στην Ευρωζώνη τροχοπέδη για την παγκόσμια οικονομία

Αποτέλεσμα (2012- 2013):

- Επί τα χείρω αναθεώρηση προβλέψεων για **παγκόσμια ανάπτυξη**
 - **2012: 3,1%** (από 3,8% το 2011) - Οριακή επιτάχυνση το **2013: +3,3%**
- Ήπια ανάκαμψη σε **ΗΠΑ (2,1%)** και **Ιαπωνία (0,2%)** το 2012
- Ύφεση στην **Ευρωζώνη** το **2012 (-0,4%**, από 1,4% το 2011)
 - Εκτιμήσεις στρασιμότητας το **2013 (+0,1%)**
- Αύξηση **ανεργίας** στην **ΕΖ** στο 11,3% από 10,1% το 2011:
 - Κίνδυνος για περαιτέρω επιδείνωση εμπιστοσύνης και δαπανών
 - Απειλή κοινωνικής συνοχής και υλοποίησης μεταρρυθμίσεων
- **Αναδυόμενες οικονομίες:** επιβράδυνση ανάπτυξης λόγω:
 - ύφεσης στην ΕΖ, «σφιχτής» νομισματικής πολιτικής και
 - φθίνοντα ρυθμού αύξησης εγχώριας ζήτησης
- **Κίνα:** **επιβράδυνση** ανάπτυξης στο **7,7%** το 2012 (από 9,2% πρόπερσι)

Διατήρηση οξείας ύφεσης καθόλη τη διάρκεια του έτους

- Πτώση ΑΕΠ στο α' εννιάμηνο 2012: **-6,6%** (α' εννιάμηνο '11: -6,8%)
- Εκλογική αβεβαιότητα, σχηματισμός κυβέρνησης, παρατεταμένες διαπραγματεύσεις με την τρόικα, ολοκλήρωση εφαρμογής μέτρων του δεύτερου Μνημονίου επηρέασαν την οικονομική δραστηριότητα
 - Νέα τρικομματική κυβέρνηση: δύσκολο και όχι σύνηθες εγχείρημα για τα εγχώρια πολιτικά δεδομένα
 - Ταχύρυθμος μετασχηματισμός πολιτικών φορέων που τη συγκροτούν, υπό την πίεση των διαπραγματεύσεων με την τρόικα → εσωκομματικοί τριγμοί, δυσκολία διαμόρφωσης κυβερνητικών θέσεων
 - Διαπραγματεύσεις με την τρόικα: Αύξηση ζητούμενων δημοσιονομικών παρεμβάσεων στη διετία 2013-2014
 - Αβεβαιότητα ως προς τη δυνατότητα δημοσιονομικής προσαρμογής της Ελλάδας και αναδιάρθρωσης της οικονομίας της
 - Αλλαγές δεδομένων και ατζέντας κατά τις συνομιλίες → Δυσχεραίνεται η ολοκλήρωσή τους, κλιμακώνεται η επιφυλακτικότητα για την Ελλάδα

Εξελίξεις δ' τριμήνου 2012

- Ολοκλήρωση διαπραγματεύσεων με την τρόικα και Ψήφιση ΜΠΔΣ 2013-2016 και Προϋπολογισμού αν και με ισχυρούς κλυδωνισμούς στην κυβερνητική συμμαχία
- *Διαβουλεύσεις ΕΕ-ΔΝΤ για την έγκριση της επόμενης δόσης του δανείου του δεύτερου Μνημονίου με διχογνωμίες επί των παρεμβάσεων που θα καταστήσουν το ελληνικό χρέος βιώσιμο*
 - Απόφαση Eurogroup (27^η Νοεμβρίου) για ελάφρυνση του ελληνικού χρέους - διευκόλυνση εξυπηρέτησής του
 - Έγκριση επόμενης δόσης προς την Ελλάδα (€49,1 δισεκ.) και εκταμίευση πρώτης υποδότης (€34,3 δισ.)
- Σταδιακή υποχώρηση δυσπιστίας απέναντι στην Ελλάδα: αλλαγή ρητορικής διεθνών φορέων, αναβάθμιση πιστοληπτικής ικανότητας από S&P

Καθίζηση ιδιωτικής κατανάλωσης και αναιμικές επενδύσεις «πυροδότησαν» την ύφεση το 2012

- Επιφυλακτικά τα νοικοκυριά: προεξοφλούνται οι αναμενόμενες περικοπές συντάξεων-μισθών στο δημόσιο τομέα, αλλαγών στο φορολογικό, στα εργασιακά ζητήματα, κτλ

- Σε τροχιά ανόδου, με υψηλή ταχύτητα η ανεργία

- Ιδιωτική κατανάλωση: στο -8,7% για το σύνολο του 2012 (από 7,7% το 2011).**

- Διευρύνονται οι περικοπές της **δημόσιας κατανάλωσης** προκειμένου να επιτευχθούν οι δημοσιονομικοί στόχοι χωρίς να προκύψουν προβλήματα ρευστότητας από την καθυστέρηση της επόμενης δόσης του δανείου

- Στο **6,5% η περιστολή τους για το σύνολο του 2012** (έναντι -5,2% το 2011).

- Εν αναμονή εξελίξεων και οι επιχειρήσεις (πχ. φορολογικό, εργασιακά - αποζημιώσεις)

- **Συρρίκνωση επενδύσεων: ~27% το 2012** (από -16,4% '11)

Καθίζηση ιδιωτικής κατανάλωσης και αναιμικές επενδύσεις «πυροδότησαν» την ύφεση το 2012

- Περαιτέρω βελτίωση ισοζυγίου εξωτερικού τομέα, λόγω εντονότερης μείωσης των εισαγωγών: - 19% το 2012 (υπερδιπλάσια από πέρυσι: -7,3%).
 - Εξαγωγές: -2,4% (από +0,3% το '11)

2012:

Διατήρηση προηγούμενης εκτίμησης IOBE για ύφεση κατά 6,6% (από 7,1% το 2011)

Εντός στόχων στο εντεκάμηνο ο Κρατικός Προϋπολογισμός, λόγω περικοπών σε δαπάνες

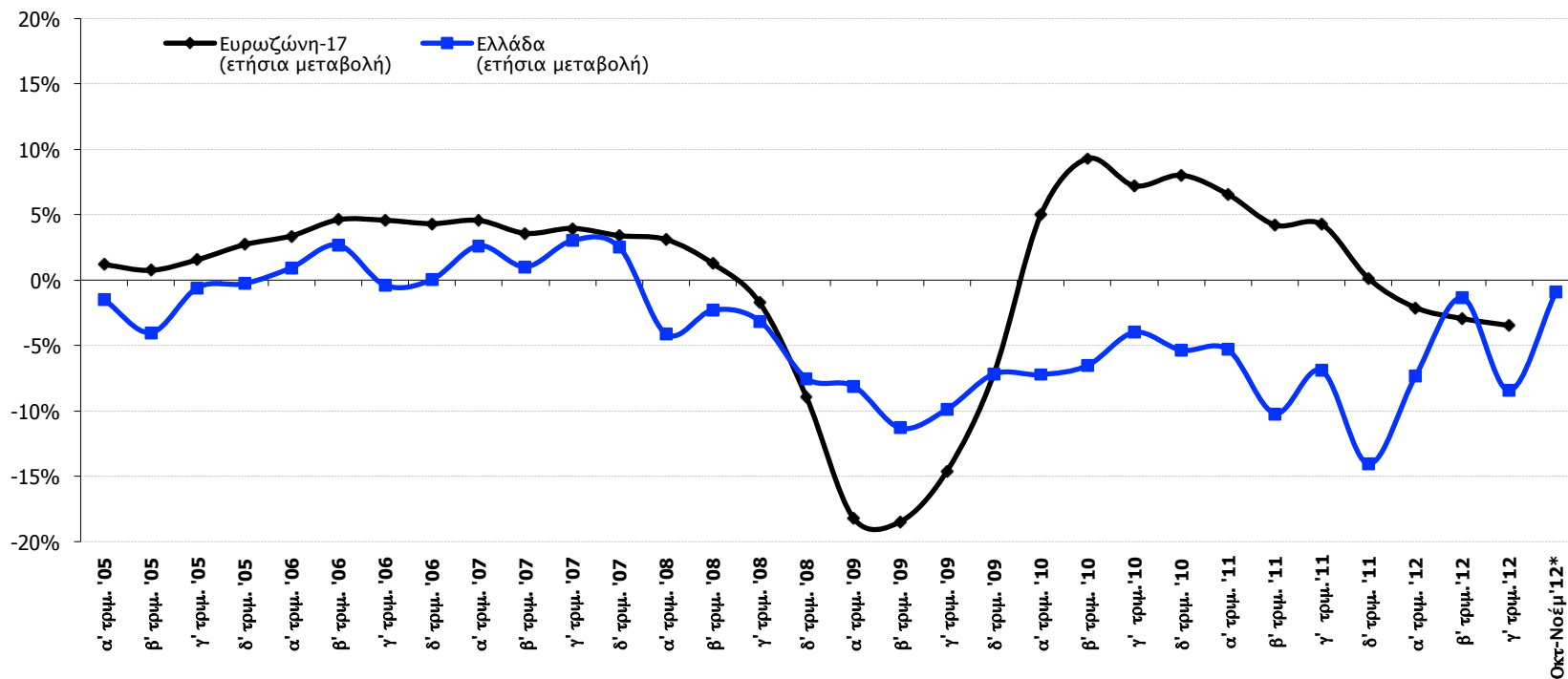
- Παραμένει εμφατικά εντός στόχων το έλλειμμα Κρατικού Προϋπ/σμού στο εντεκάμηνο 2012:
 - - € 12,9 δισ., από - € 21,2 το 2011 (στόχος -€15 δισ. το 2012)
- Σημαντική βελτίωση πρωτογενούς αποτελέσματος (-€4,2 δισ.) και ελάφρυνση πληρωμών τόκων λόγω PSI (-€4,1 δισ.)
 - Καλύτερευση πρωτογενούς αποτελέσματος λόγω μείωσης πρωτογενών δαπανών (-€4,4 δισ.) αλλά και εκτεταμένης περικοπής ΠΔΕ (-€0,7 δισ.)
- *Μείωση εσόδων κατά ~ €1 δισ., κυρίως λόγω αποκλίσεων στις εισπράξεις ΦΠΑ*
- Περιορισμός ελλείμματος Γεν. Κυβέρνησης στο 11-μηνο 2012 στα € 9,7 δισ., από €19,9 δισ. πέρυσι (έναντι στόχου €12,9 δισ. το 2012)

Προϋπολογισμός 2013

- Περιορισμός ελλείμματος Γενικής Κυβέρνησης σε €9,4 δισ. (5,2% του ΑΕΠ), από €12,9 δισ. το 2012 (6,6% του ΑΕΠ)
- Αναμένεται η επίτευξη μικρού πρωτογενούς πλεονάσματος (€748 εκατ., ή 0,4% του ΑΕΠ), για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, μέσω κυρίως συγκράτησης των δαπανών, σύμφωνα με το ΜΠΔΣ 2013–2016

Επιβραδύνεται ο ρυθμός συρρίκνωσης του βιομηχανικού προϊόντος (αν και με μεικτές τάσεις στους επιμέρους κλάδους)

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής, Ελλάδα Ευρωζώνη-17

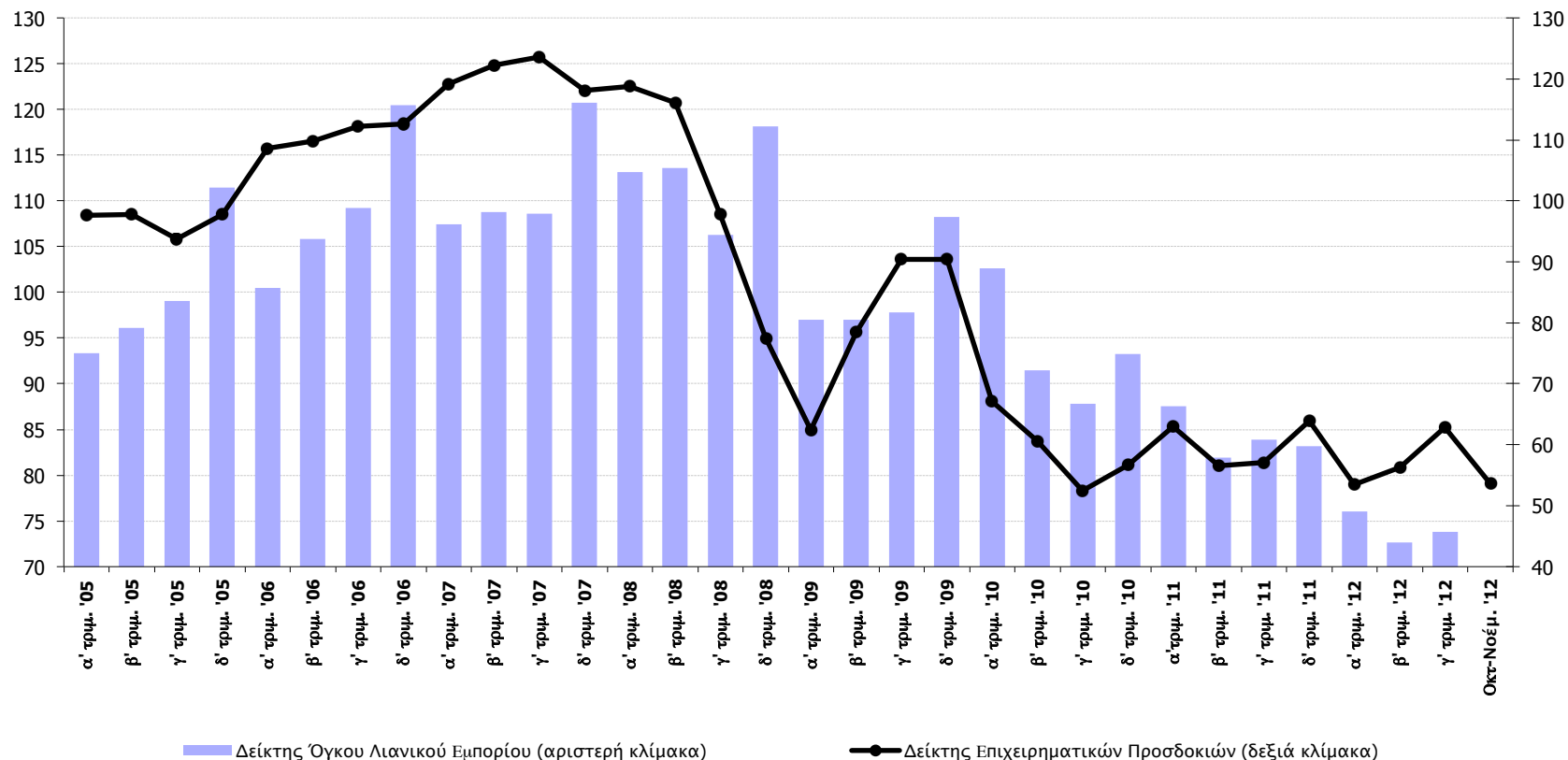
11-μηνιο 2012: -3,5%

11-μηνιο 2011: -7,5%

* Σύγκριση με το αντίστοιχο δίμηνο 2011

Νέα κάμψη για το Λιανικό Εμπόριο

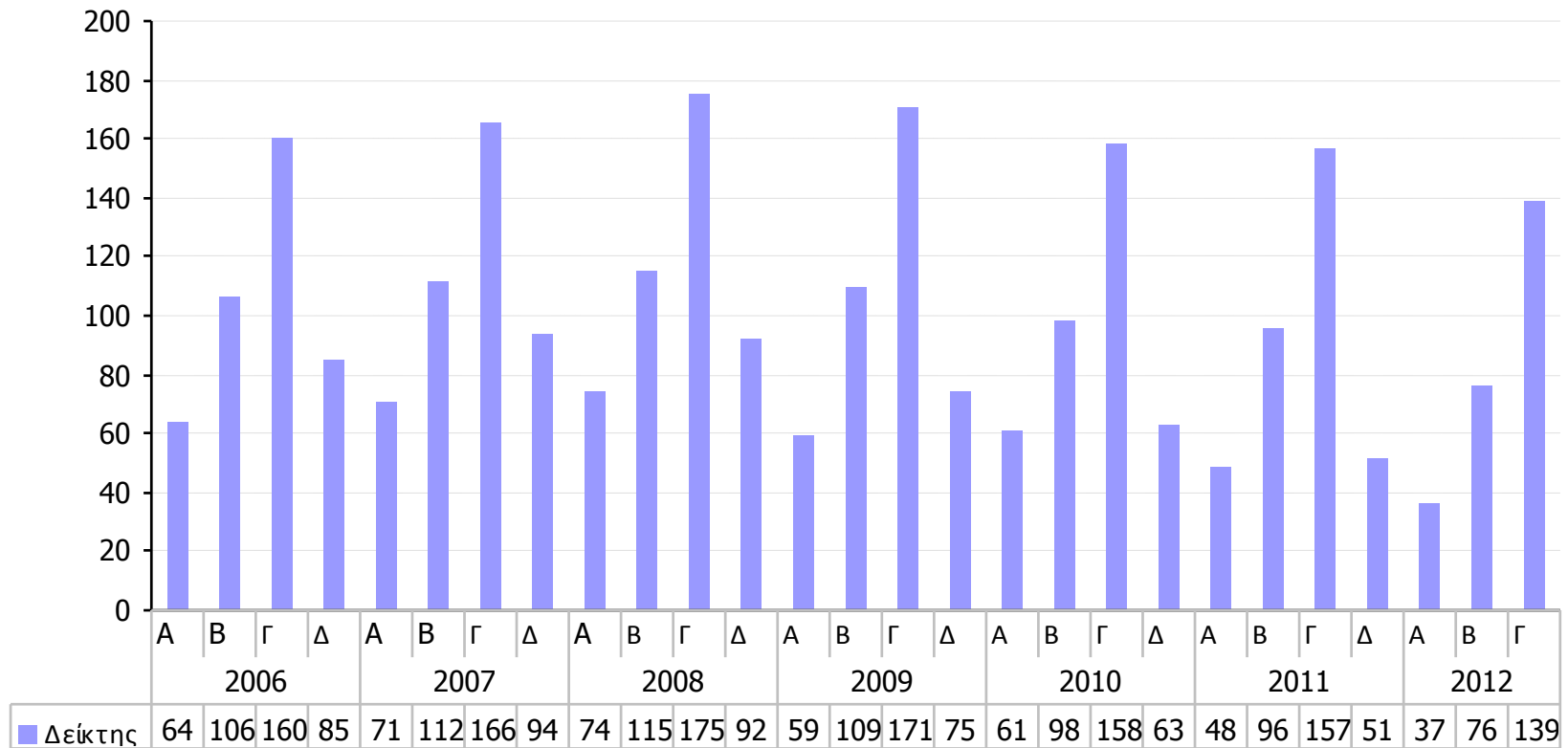
Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Το χαμηλότερο γ' τρίμηνο των τελευταίων ετών
10-μηνο 2012: -12,2%
10-μηνο 2011: -10,1%

Σε πολύ χαμηλά επίπεδα οι υπηρεσίες...

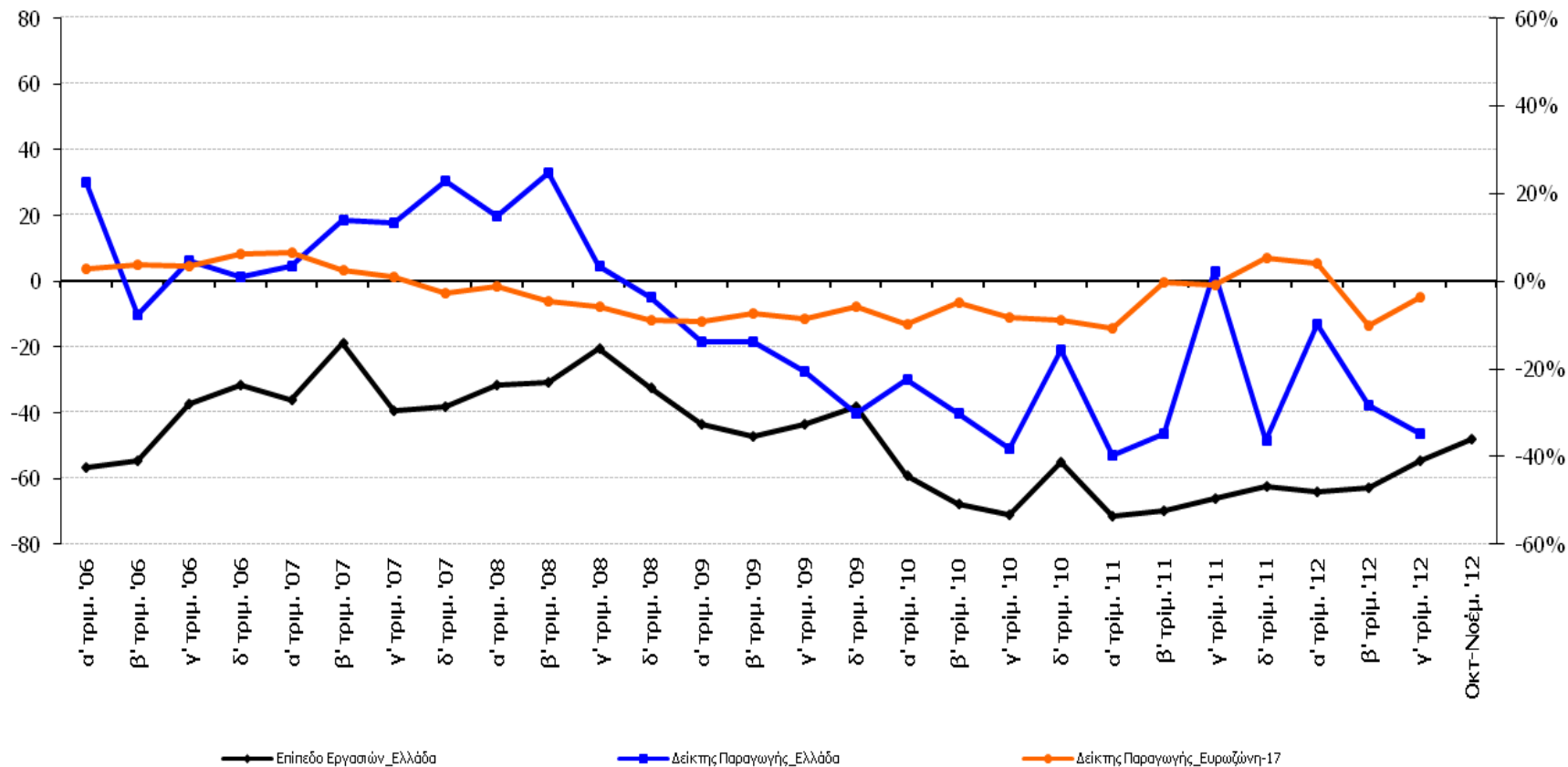
Δείκτης Κύκλου Εργασιών σε Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης

Το χειρότερο γ' τρίμηνο των τελευταίων ετών: -22% σε συνέχεια του -10% πέρυσι

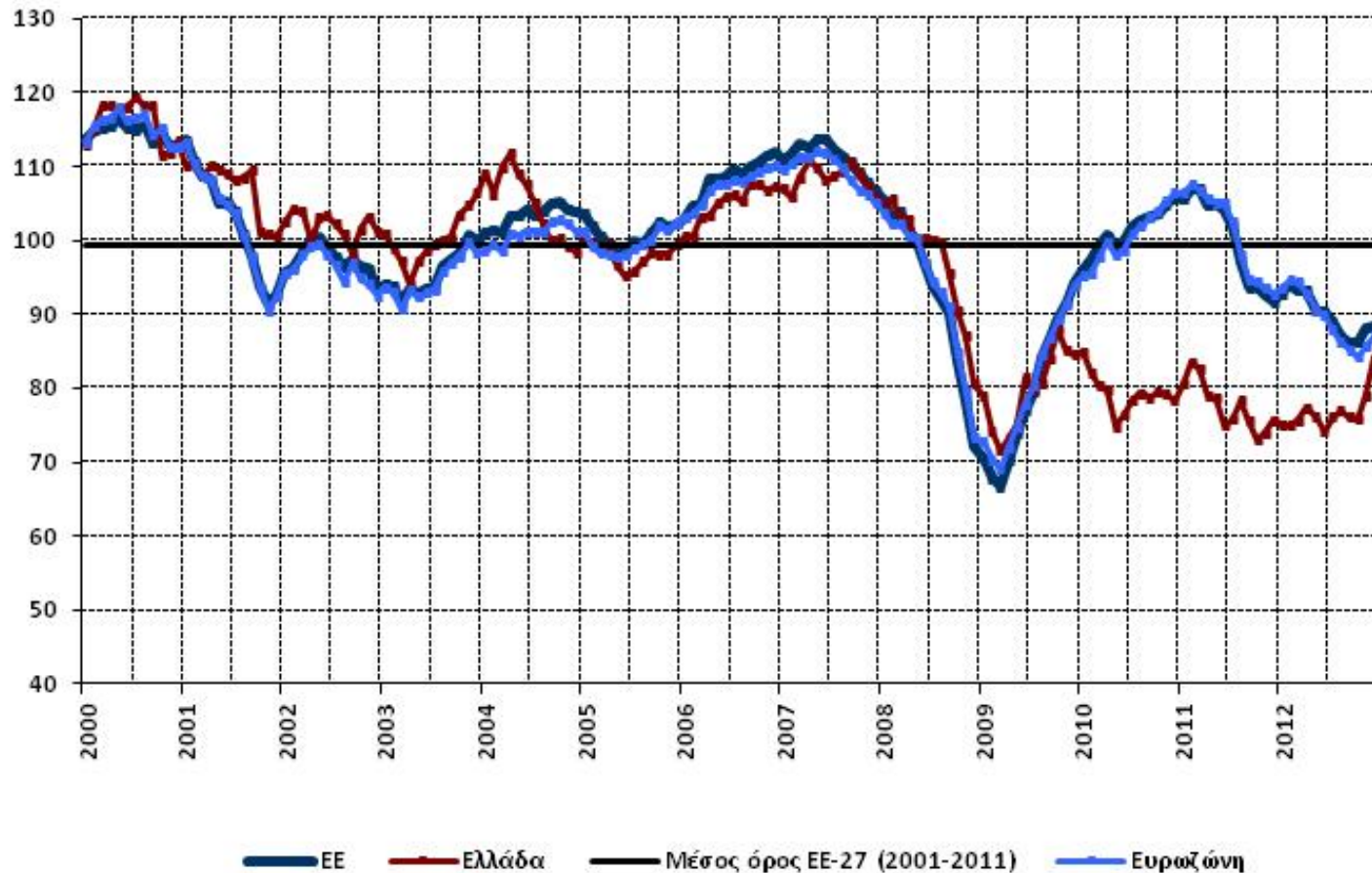
Κατασκευές: 62% χαμηλότερη παραγωγή σε σύγκριση με το 2005

Δεκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δεκτης Επέδου Εργασιών
(τριμηνιαίες μεταβολές)

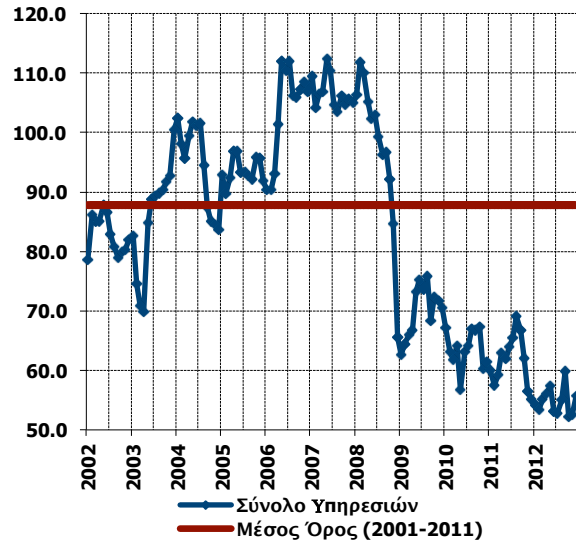
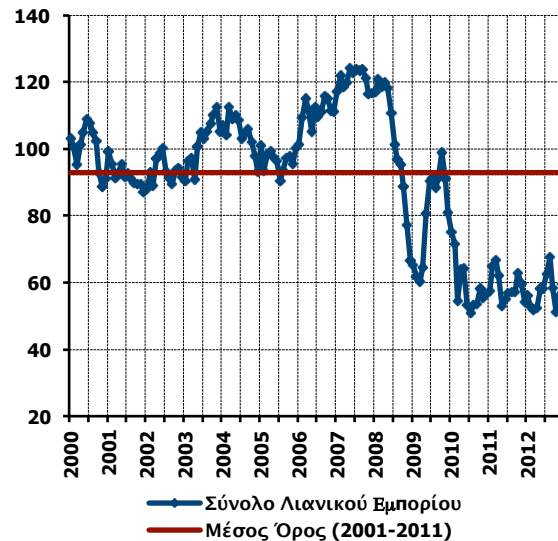
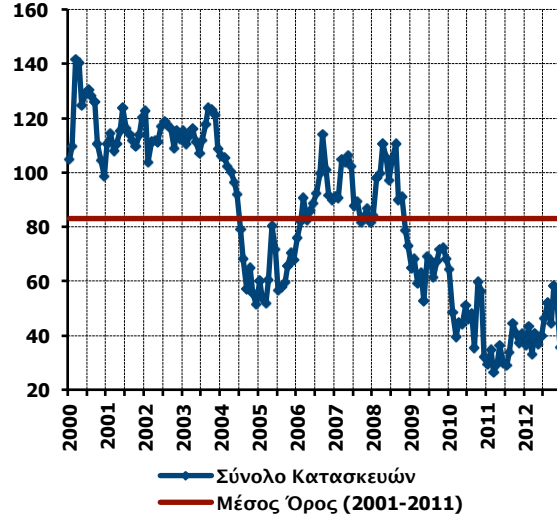
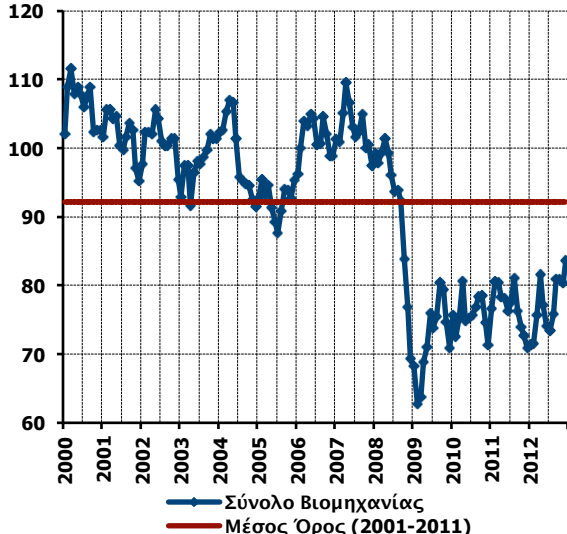
Υποχώρηση παραγωγής: -26% φέτος σε συνέχειας του -25% πέρυσι

Βελτίωση οικονομικού κλίματος τους 2 τελευταίους μήνες

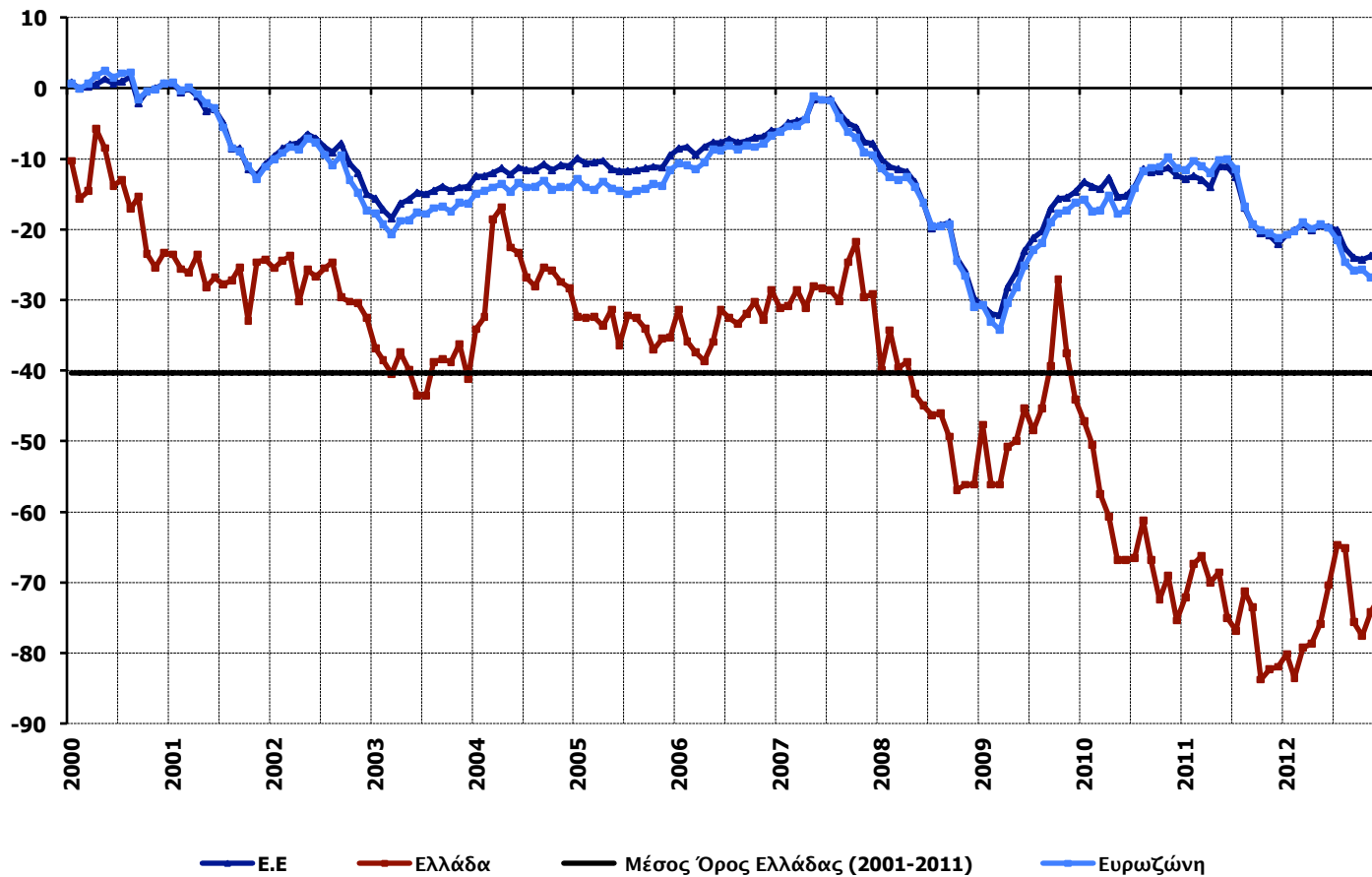

Πηγή: IOBE, European Commission

Βελτίωση προσδοκιών σε Βιομηχανία, επιδείνωση σε Κατασκευές και Υπηρεσίες, στασιμότητα σε Λιανικό Εμπόριο

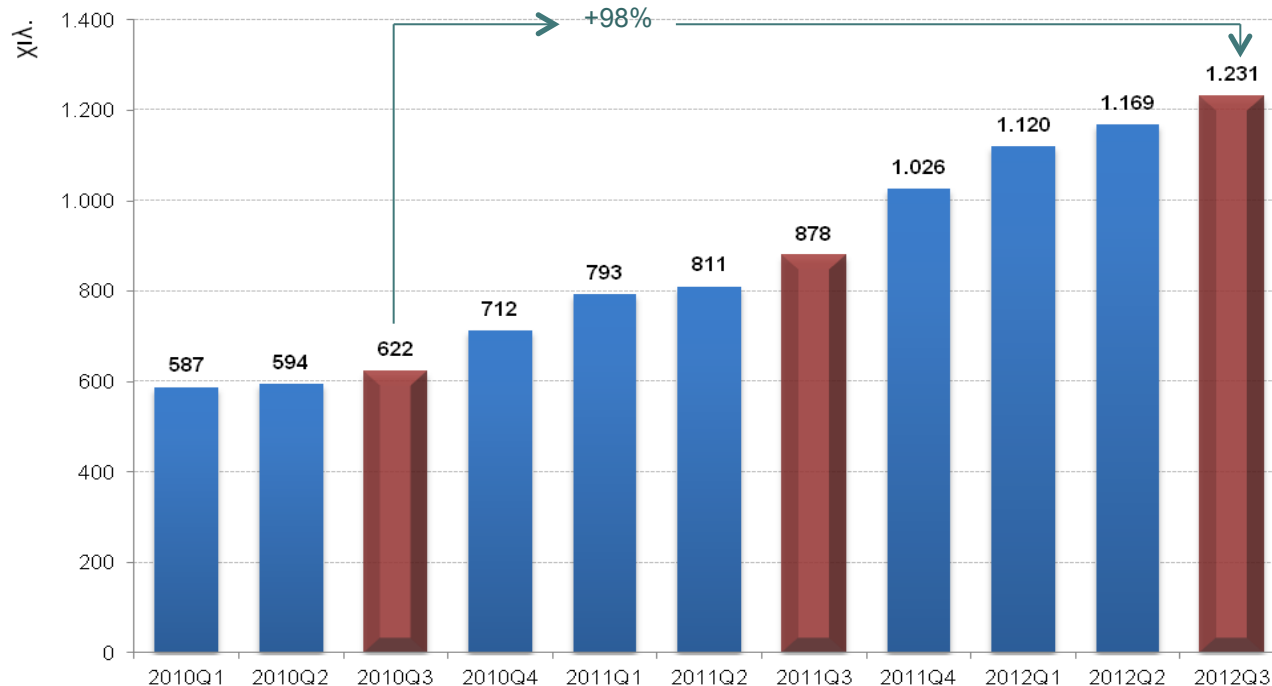
Ανοδική τάση στην καταναλωτική εμπιστοσύνη

Πηγή: IOBE, European Commission

Σε ανοδική τροχιά η ανεργία στα τέλη του 2012

Αριθμός ανέργων στην Ελλάδα, α' τρίμηνο 2010 - γ' τρίμηνο 2012

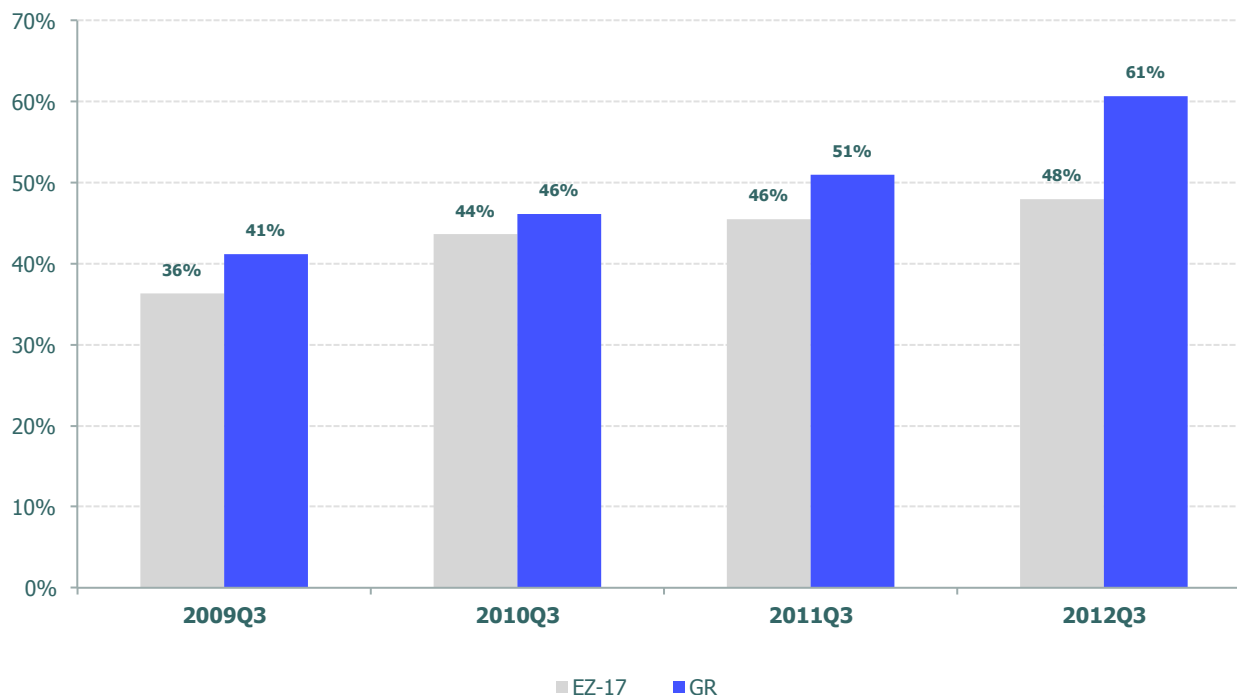

Πηγή: Eurostat

- Στο 24,8% η ανεργία το γ' τρίμηνο του 2012. Στο 23,7% στο εννιάμηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου πέρυσι (16,6% την ίδια περίοδο του 2011)
 - Μεταποίηση (-14,8%), Κατασκευές (-15,2) και Εμπόριο (-10,8%) οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη μείωση της απασχόλησης σε σχέση με το 2011
- Στο 24,5% η ανεργία στο σύνολο του 2012 (έναντι 17,7% το 2011)

Μείζον ζήτημα η μακροχρόνια ανεργία

Μακροχρόνια άνεργοι ως ποσοστό του συνόλου των ανέργων

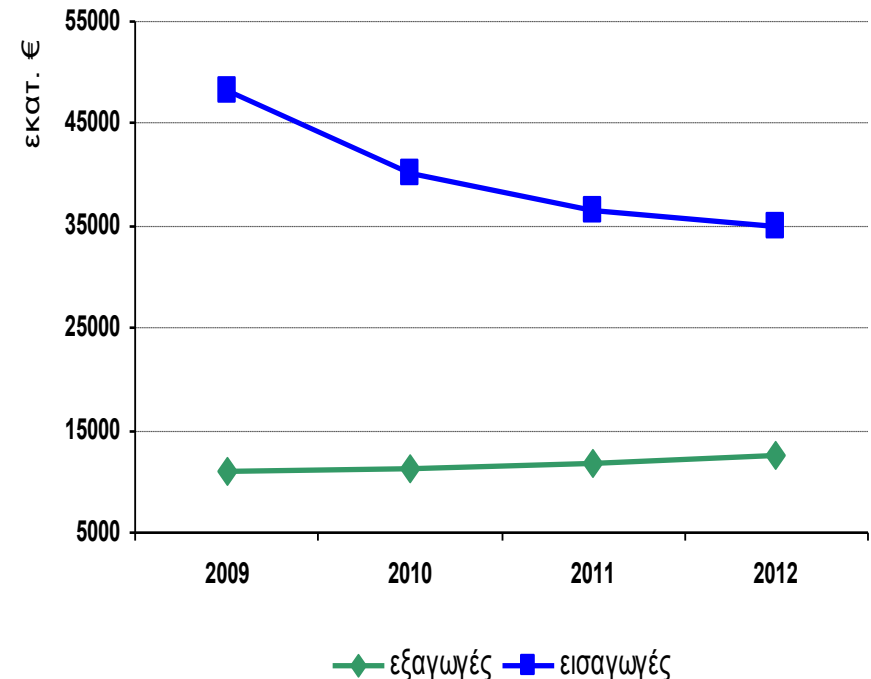
Πηγή: Eurostat

- Ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων έχει σχεδόν τετραπλασιαστεί σε μια τριετία (770 χιλ. γ' τριμ. 2012)
 - Αποτελούν πλέον τα 3/5 του συνόλου των ανέργων στη χώρα
- 15,5% το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα έναντι 5% περίπου στην Ευρωζώνη

Σημαντική συρρίκνωση εμπορικού ισοζυγίου αγαθών το α' εννιάμηνο

- **Εξαγωγές αγαθών:** +6.8% το α' 11-μηνο του 2012 (€15.6 δισ.)
 - *Δεν περιλαμβάνονται εξαγωγές πετρελαιοειδών*
- **Εισαγωγές:** -7,6% (€27,9 δισ.)
- **Εμπορικό έλλειμμα:** -23%
- **Εξαγωγές: καλύπτουν το 56% των εισαγωγών**
- Το 1/3 σχεδόν της συνολικής αύξησης των εξαγωγών προέρχονται από «Αγροτικά προϊόντα» (+8,4%) και «Πρώτες ύλες» (+58%)
- Αγορές: απώλειες σε Ευρωζώνη, Ιταλία (-10%) Γερμανία(-1,6%), άνοδος σε Βαλκάνια και Τουρκία, υψηλή άνοδος σε ΗΠΑ, Αφρική&Μέση Ανατολή, Ρωσία, Μεξικό

Αξία ελληνικών εξαγωγών και εισαγωγών

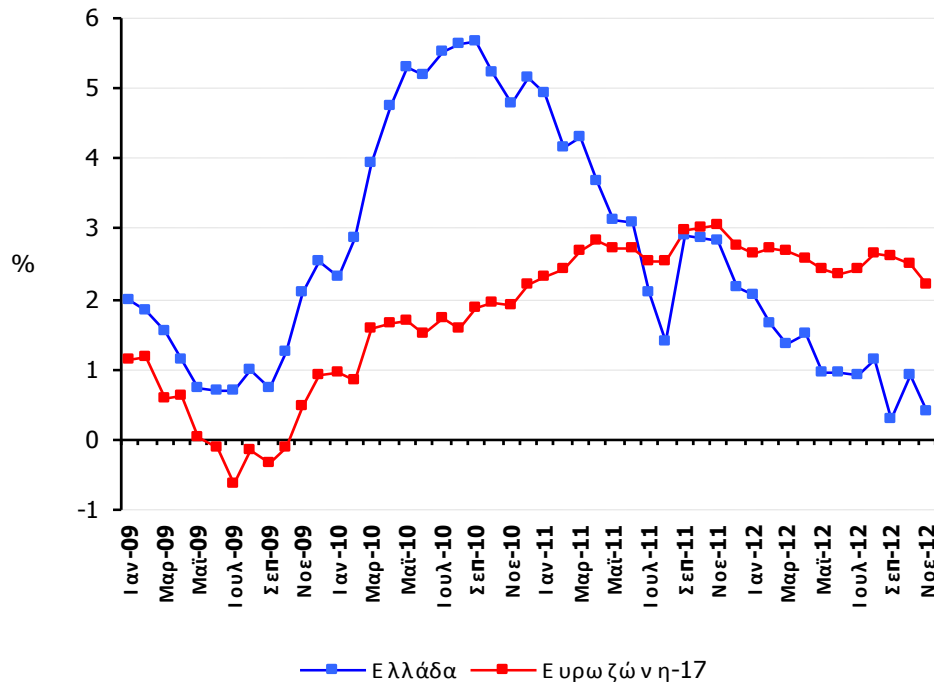

Πρόβλεψη IOBE για εξαγωγές αγαθών 2012: 17,3 δισεκ. (+6,1%)

Ελλάδα: ο χαμηλότερος πληθωρισμός στην Ευρωζώνη

- Ιαν. – Νοεμ. 2012: **1,6%** έναντι **3,4%** στο αντίστοιχο διάστημα του 2011

Εξέλιξη πληθωρισμού βάσει
ΕνΔΤΚ, Ετήσιες ΠΜ

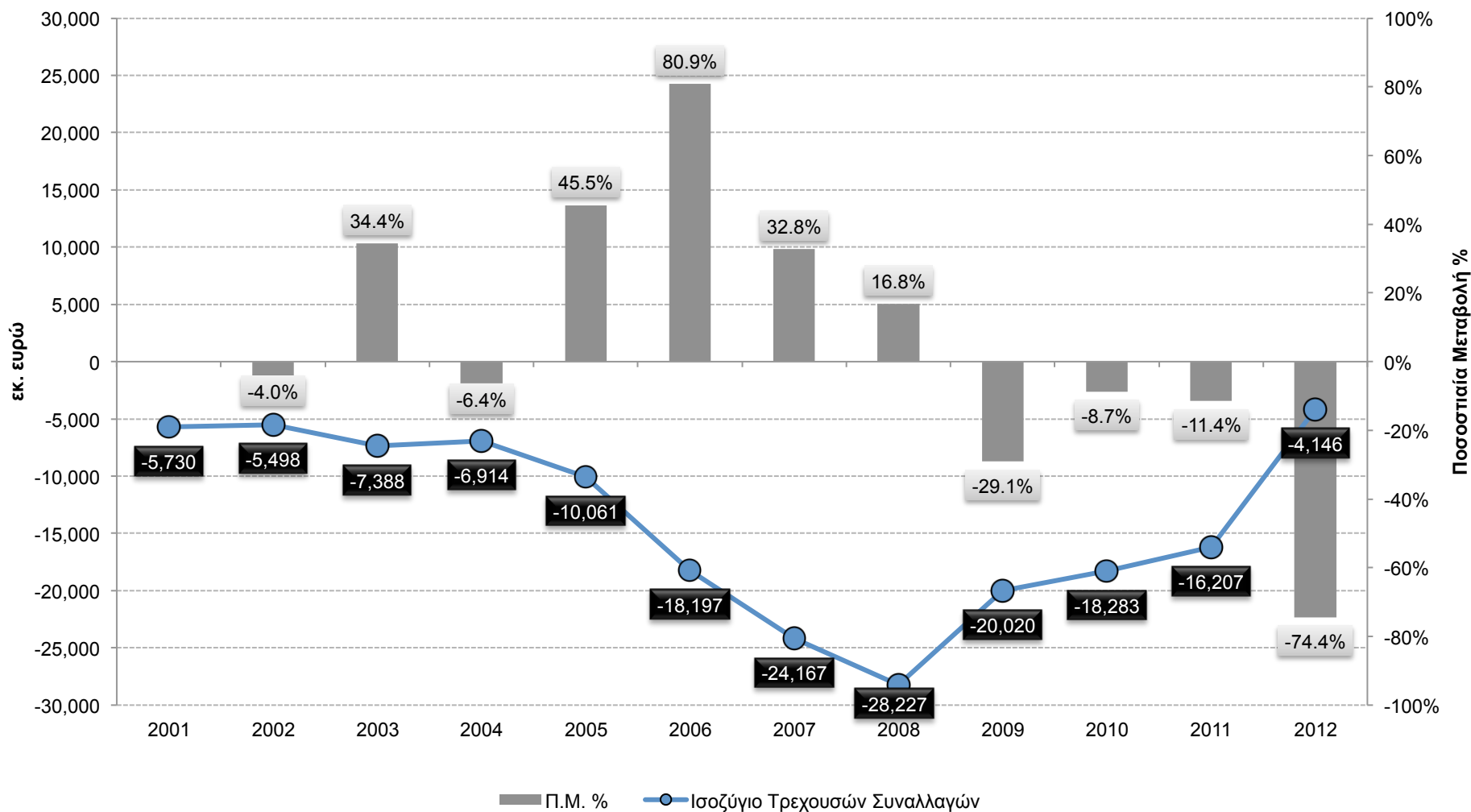

- **Αρνητικός δομικός πληθωρισμός** τον Νοέμβριο: -0,5%
- Αρνητικός πληθωρισμός σε Υγεία, Εκπαίδευση, Αναψυχή και Διάρκη αγαθά
- **Αλλά:** εξίσωση φορολογίας πετρελαίου θέρμανσης και κίνησης, αυξήσεις στις τιμές εισαγόμενων πρώτων υλών

Πρόβλεψη ΙΟΒΕ (από τεύχος 2/12) για 2012: 1,5% (από 3,3% το 2011)

Ραγδαία συρρίκνωση στο έλλειμμα του ισοζυγίου συναλλαγών, στο 1/4 του 2011 και στο 1/7 του 2008...

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, Ιανουάριος – Οκτώβριος 2001-2012

Προβλέψεις 2013

- Παράγοντες που αμβλύνουν τις αβεβαιότητες για τις προοπτικές της χώρας το 2013:
 - Ολοκλήρωση διαπραγματεύσεων με τρόικα για τη διετία 2013-2014
 - Μέτρα βιωσιμότητας ελληνικού χρέους από ΕΕ-ΔΝΤ και επιμήκυνση δημοσιονομικής προσαρμογής στη διετία 2015-2016
 - Επαναγορά ομολόγων δημοσίου από την ελληνική κυβέρνηση
- Απορρέουσες θετικές εξελίξεις:
 - Επανεκκίνηση χρηματοδότησης ελληνικού κράτους
 - Πληρωμή οφειλών κράτους στους ιδιώτες
 - Ολοκλήρωση ανακεφαλαίωσης τραπεζών
 - Αποδοχή ελληνικών κρατικών ομολόγων ως εγγυήσεων από την ΕΚΤ (από 2,75% σε 0,75% επιτόκιο)
 - Επιστροφή καταθέσεων

Σε συνδυασμό με τις επικείμενες συγχωνεύσεις στον τραπεζικό τομέα, αναμένεται αποκατάσταση της κεφαλαιακής επάρκειάς του, ενίσχυση φερεγγυότητας και δυνατοτήτων παροχής ρευστότητας σε επιχειρήσεις-νοικοκυριά

Προβλέψεις 2013

- Το στοίχημα της ανάκτησης της αξιοπιστίας της Ελλάδας φαίνεται να κερδίζεται
- Επακόλουθα, βελτιώνεται το **επενδυτικό περιβάλλον**:
 - Υποστήριξη επενδυτικής δραστηριότητας και από δράσεις του κράτους (επανεκκίνηση 5 μεγάλων οδικών αξόνων, δραστηριότητα ΤΑΙΠΕΔ, επιτάχυνση ΕΣΠΑ, υλοποίηση αναβλημένων μεταρρυθμίσεων για υποστήριξη επιχειρηματικότητας)
 - Στον αντίποδα, η νέα εκτεταμένη υποχώρηση της ζήτησης εγχωρίως (κυρίως από τα δημοσιονομικά μέτρα), αλλά και στην Ευρωζώνη, επενεργούν ανασχετικά στην υλοποίηση επενδύσεων → νέα πτώση το 2013, σαφώς μικρότερη από πέρυσι
- **ΌΜΩΣ**: Η δημοσιονομική προσαρμογή πλήττει αναπόφευκτα τα εισοδήματα των νοικοκυριών, άρα την **κατανάλωση του ιδιωτικού τομέα (πυλώνας του ΑΕΠ)**.
 - Μαζί με την επίδραση της αναμενόμενης ηπιότερης του 2012 ανόδου της ανεργίας, η ιδιωτική κατανάλωση θα περιοριστεί περίπου στην ίδια έκταση με πέρυσι

Προβλέψεις 2013

- **Περιορισμός δημοσίων δαπανών:**
 - Οι μειώσεις θα μετριαστούν από την πληρωμή ληξιπρόθεσμων οφειλών σε ελαφρά υψηλότερα από τα περυσινά επίπεδα.
- **Νέα βελτίωση ισοζυγίου εξωτερικού τομέα κυρίως από τη φθίνουσα πορεία των εισαγωγών**
 - Θα μειωθούν και φέτος κατά διψήφιο ποσοστό, λόγω εξασθένησης της εγχώριας καταναλωτικής ζήτησης
 - Πιθανή άνοδος εξαγωγών από την αυξημένη τουριστική κίνηση
 - Για πρώτη φορά πλεονασματικό ισοζύγιο εξωτερικού τομέα το 2013

Οι παραπάνω τάσεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ το 2013 θα διαμορφώσουν την **ύφεση της ελληνικής οικονομίας στην περιοχή του 4,6%**

Προβλέψεις 2013

- Λόγω συνέχισης της ύφεσης, δεν θα βελτιωθούν οι συνθήκες στην αγορά εργασίας
 - Η χαμηλότερη έντασή της, ορισμένες μεγάλες επενδύσεις και η ευρύτερη υιοθέτηση των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας θα μετριάσουν την άνοδο της ανεργίας
 - Προβλέπεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του **27,3%** το 2013
- Η εξασθένιση της αγχώριας καταναλωτικής ζήτησης θα προκάλυψει νέα επιβράδυνση του πληθωρισμού
 - Ανασχετική επίδραση αύξησης του ΕΦΚ στο πετρέλαιο οικιακής θέρμανσης και κλιμακωτών αυξήσεων στο ηλεκτρικό ρεύμα

Μελέτη IOBE: Η επίδραση στην ελληνική οικονομία από την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

10 έργα ανάδειξης πολιτιστικού πλούτου της χώρας

- Εθνική Ψηφιακή Κληρονομιά
- Εκπαιδευτικό και συνεδριακό κέντρο κλασικών σπουδών και φιλοσοφίας στην Ακαδημία Πλάτωνος
- Ενοποίηση - αναβάθμιση ευρύτερου χώρου της Ακρόπολης (Αγορά, Κεραμικός, κλπ.)
- Κέντρο υποδοχής επισκεπτών για την πολυμεσική αναπαράσταση μάχης Μαραθώνα και Σαλαμίνας
- Μουσείο Δημοκρατίας στην Πνύκα

➤ **Σκοπός της μελέτης:** Να εκτιμηθεί ο οικονομικός αντίκτυπος στο ΑΕΠ και στην απασχόληση από την ανάδειξη υφιστάμενων μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, αλλά και τη δημιουργία νέων χώρων πολιτισμού

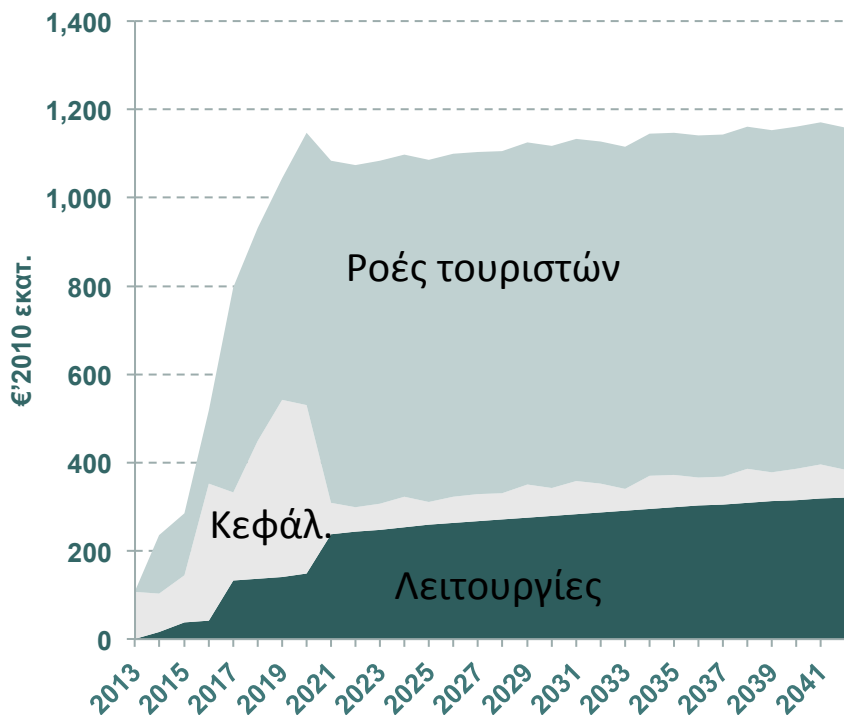
➤ **Η εκτίμηση της επίδρασης αφορά στην:**

- Υλοποίηση επενδυτικού προγράμματος
- Στα έσοδα από την λειτουργία των προτεινόμενων έργων
- Στην αυξημένη τουριστική κατανάλωση ως αποτέλεσμα της ανόδου των ξένων αφίξεων και της επιμήκυνσης της διαμονής

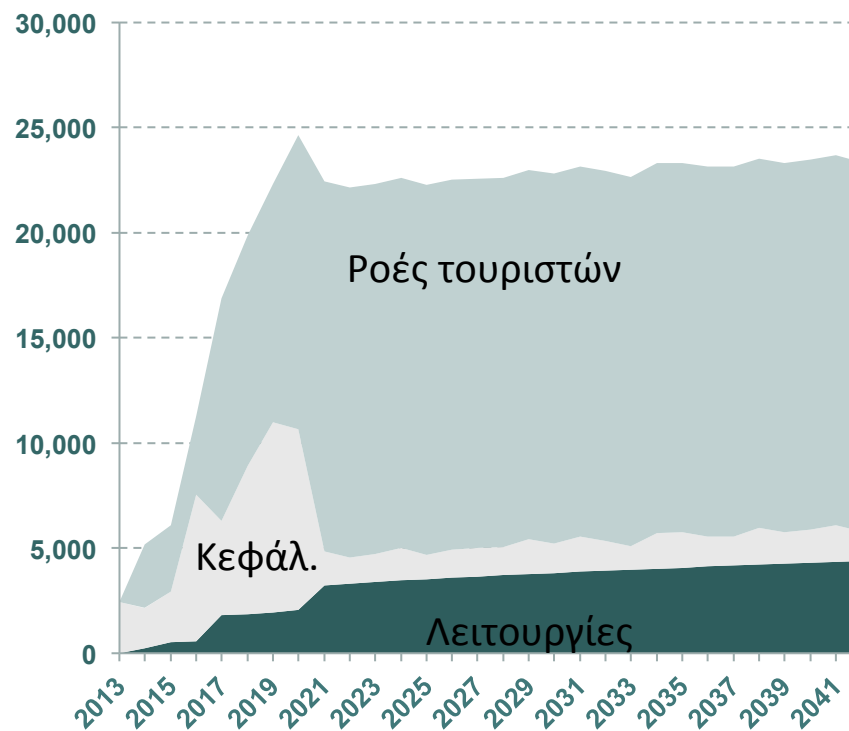
Επιπτώσεις από μέσης κλίμακας επενδύσεις στην πολιτιστική κληρονομιά της χώρας

Αύξηση προστιθέμενης αξίας άνω του €1 δις ε.κ. ετησίως και 22 χιλ. μόνιμες θέσεις εργασίας

Επίπτωση στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία

Επίπτωση στην Απασχόληση

Πηγή: IOBE, Leveraging Greece's Greatest Assets: Economic Impact Assessment, December 2012

Αύξηση των επισκεπτών κατά 20% και επέκταση της διαμονής κατά 1 μέρα μεταφράζεται σε επιπλέον τουριστική δαπάνη κατά €430 εκατ. ετησίως

Ευχαριστούμε

Για την επικοινωνία:

atsakanikas@iobe.gr

Άγγελος Τσακανίκας

Διευθυντής Έρευνας IOBE

Εξελίξεις στην αγορά εργασίας και την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας

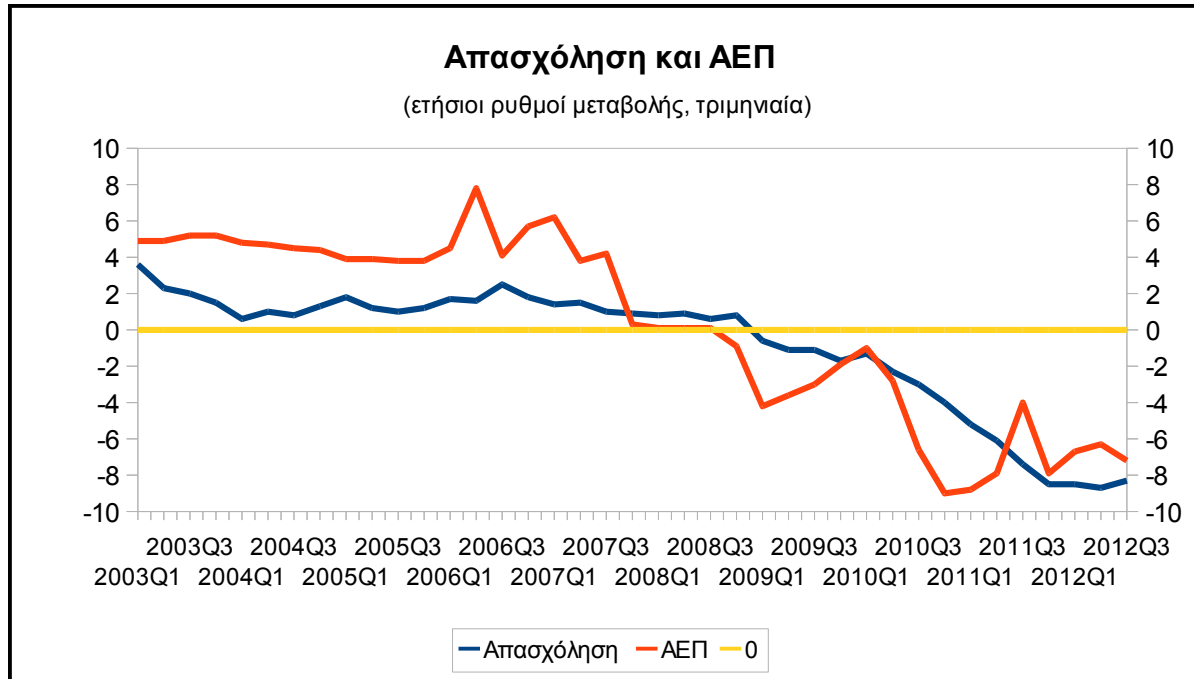
Στην περίοδο 2008-2012 η ύφεση στην Ελλάδα ήταν μεγαλύτερη του αναμενομένου και σωρευτικά η μεγαλύτερη στην Ε.Ε.

- Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις και προβλέψεις, στο διάστημα 2008-2012 το ΑΕΠ υποχώρησε σωρευτικά κατά 22%, στο ίδιο διάστημα η απασχόληση υποχώρησε κατά 15,8 ενώ το ποσοστό ανεργίας θα αυξηθεί κατά 16 εκατοστιαίες μονάδες προσεγγίζοντας το 2012 το 23,5% από 7,5% το 2008.
- Η ύφεση σωρευτικά στην Ελλάδα ήταν η μεγαλύτερη στην Ε.Ε. όπως και η σωρευτική μεταβολή της ανεργίας. Ωστόσο, μέχρι πρόσφατα, η απασχόληση αντιδρούσε στις μεταβολές του προϊόντος με βραδύτητα, η ελαστικότητα ήταν γενικά χαμηλή.

Η ύφεση μετέβαλε δραστικά τη δυναμική της αγοράς εργασίας

- Η ελαστικότητα της απασχόλησης ως προς το προϊόν αυξήθηκε τα χρόνια της κρίσης.
- Συγκρίνοντας τις ετήσιες μεταβολές της συνολικής απασχόλησης με το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ στα ετήσια εθνικολογιστικά στοιχεία, παρατηρείται μια συνεχής αύξηση της ελαστικότητας της απασχόλησης στα χρόνια της κρίσης: από 0,35% το 2009 σε 1,3% το 2012. Το φαινόμενο είναι ακόμη πιο έντονο για την εξαρτημένη εργασία (μισθωτοί).
- Ανάλογα αποτελέσματα αύξησης της αντίδρασης της απασχόλησης στις μεταβολές της παραγωγής επιβεβαιώνονται και σε τριμηνιαία στοιχεία: με άμεσες παρατηρήσεις, με απλές παλινδρομήσεις αλλά και με κυλιόμενες παλινδρομήσεις.
- Από τα μέσα του 2011 η υποχώρηση της απασχόλησης υπερβαίνει το ρυθμό συρρίκνωσης του ΑΕΠ.
- Το ακόλουθο διάγραμμα περιγράφει τις εξελίξεις.

Από το τρίτο τρίμηνο του 2011 για πρώτη φορά η απασχόληση μειώνεται πιο γρήγορα από το ΑΕΠ

Η ανεργία μέσα από την οπτική του νόμου του Okun

- Ο νόμος του Okun συνδέει τη μεταβολή του ποσοστού ανεργίας με την απόκλιση του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ από τον δυνητικό ρυθμό ανόδου του.
- Στην πιο συνηθισμένη εκδοχή του, ορίζει ότι για να μεταβληθεί η ανεργία κατά μια εκατοστιαία μονάδα απαιτείται μεταβολή του ΑΕΠ κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες. Το αποτέλεσμα αφορά κυρίως ανεπτυγμένες οικονομίες με εύκαμπτες αγορές εργασίας.
- Στην Ελλάδα εκτιμήσεις για μια μακρά περίοδο είχαν δείξει ότι απαιτούνται 4-5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ για μια μονάδα μεταβολής του ποσοστού ανεργίας. Ο νόμος επανεκτιμήθηκε για μια πρόσφατη περίοδο. Η σχέση έχει γίνει τώρα και στην Ελλάδα 2:1.

Μερικά ερωτήματα και κάποιες πρώτες απαντήσεις

- Τα ευρήματα που αναφέρθηκαν θέτουν τα εξής ερωτήματα:
- Γιατί η απασχόληση αντιδρά τόσο πολύ στις μεταβολές του προϊόντος; Γιατί η ανεργία ανέβηκε τόσο πολύ και εμμένει σε αυτά τα επίπεδα;
- Γιατί ο νόμος του Okun άλλαξε τόσο πολύ και αν είχε χρησιμοποιηθεί για προβλέψεις της ανεργίας στην περίοδο της κρίσης θα είχε αποτύχει πλήρως;
- Τι μεταβλήθηκε τόσο πολύ στην ελληνική αγορά εργασίας και τι την χαρακτηρίζει;
- Προβάλλω μερικές εξηγήσεις χωρίς να έχω την πλήρη απάντηση.
- Διακοπή της νόμιμης οικονομικής δραστηριότητας και υιοθέτηση άτυπων μορφών απασχόλησης.
- Διακοπή εργασίας λόγω απογοήτευσης από την παρατεταμένη ύφεση.
- Κάποια αναντιστοιχία ζητούμενων θέσεων εργασίας και καταλληλότητας εργαζομένων.
- Επίδραση σε κάποιο βαθμό των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας που είναι σε εξέλιξη.

Φαινόμενα υστέρησης

- Ωστόσο, μια εύλογη εξήγηση για την άνοδο και εμμονή της ανεργίας είναι ότι η ίδια η τρέχουσα ανεργία έχει αρχίσει να επηρεάζει κατά μόνιμο τρόπο το διαρθρωτικό τμήμα της ανεργίας, ένα φαινόμενο γνωστό ως υστέρηση. Πιστεύουμε ότι φαινόμενα υστέρησης χαρακτηρίζουν σήμερα την ελληνική αγορά εργασίας και ο επηρεασμός γίνεται μέσου του διαύλου των μακροχρόνιων ανέργων.
- Οι μακροχρόνια άνεργοι σημείωσαν δραματική άνοδο στην Ελλάδα το 2012 και καλύπτουν πλέον το μισό του συνόλου των ανέργων. Οι άνθρωποι αυτοί με τον καιρό ψάχνουν όλο και λιγότερο για δουλειά, αλλά και η ζήτηση από τις επιχειρήσεις για την προσφερόμενη εργασία τους περιορίζεται. Σταδιακά αποκόπτονται από την αγορά εργασίας, η πίεση που ασκούν στην αγορά εξασθενεί και τελικά περνούν από την κυκλική στη διαρθρωτική ανεργία.
- Για τον περιορισμό της ανεργίας είναι αναγκαίο η οικονομία να ανακάμψει, όμως αυτό δεν θα είναι επαρκές διότι μόνο η κυκλική συνιστώσα της ανεργίας θα απορροφηθεί. Η σημαντική διαρθρωτική συνιστώσα θέλει και άλλες πολιτικές. Το πρόβλημα της ανεργίας θα λυθεί σε πολλές διαστάσεις, οι διαρθρωτικές και θεσμικές μεταρρυθμίσεις που προωθούνται από την κυβέρνηση αφήνουν περιθώρια αισιοδοξίας, όμως θα πάρει χρόνο.

Με φόντο όσα ελέχθησαν τίθεται το ερώτημα: Έχει πράγματι ανακτηθεί η ανταγωνιστικότητα με βάση το κόστος εργασίας;

- Επικρατεί γενικώς η αντίληψη (ΤτΕ και Ε.Ε., Δεκέμβριος 2012) ότι η ανταγωνιστικότητα με βάση το σχετικό κόστος εργασίας που είχε απολεστεί κατά την περίοδο 2001-2009 έχει πλέον ανακτηθεί σε μεγάλη έκταση.
- Επικρατεί επίσης η εντύπωση (ΤτΕ και Ε.Ε., Δεκέμβριος 2012) ότι ο μνημονιακός στόχος για μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος κατά 15% την τριετία 2012-2014 είναι πλέον απόλυτα επιτεύξιμος και μάλλον το τελικό αποτέλεσμα θα υπερβεί τον αρχικό στόχο.
- Στο IOBE πιστεύουμε ότι πράγματι η ανταγωνιστικότητα με βάση το κόστος εργασίας έχει βελτιωθεί ικανοποιητικά και ένα τμήμα των απωλειών της προηγούμενης περιόδου έχει ανακτηθεί. Ωστόσο, κρίνουμε ότι οι εκτιμήσεις αυτές είναι υπερβολικές και βασίζονται σε μια μηχανιστική εφαρμογή των σχετικών υπολογισμών που αλλοιώνουν τις υπορρέουσες πραγματικές εξελίξεις. Ειδικότερα:

Παραγωγικότητα κόστος εργασίας και ανταγωνιστικότητα

- Οι βραχυχρόνιες κυκλικές διακυμάνσεις του λόγου προϊόντος-απασχόλησης, γνωστού ως φαινομενική παραγωγικότητα, είναι μέτρο της ατελούς αντίδραση της απασχόλησης στις μεταβολές της ζήτησης και πολύ λιγότερο μέτρο των μεσοπρόθεσμων επιδράσεων της τεχνολογικής προόδου και της εισαγωγής καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία.
- Στην πρόσφατη περίοδο η απασχόληση αντέδρασε υπερβολικά στις μεταβολές της ζήτησης, με αποτέλεσμα να σημειωθεί άνοδος της παραγωγικότητας που με τη σειρά της οδήγησε σε μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με βάση το κόστος εργασίας.
- Η ανταγωνιστικότητα με βάση το κόστος εργασίας πράγματι βελτιώθηκε όμως, αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μεγάλη μείωση του ονομαστικού μισθού. Το τμήμα της βελτίωσης που αποδίδεται στην άνοδο της φαινομενικής παραγωγικότητας πρέπει να αξιολογείται και να συνεκτιμάται αφαιρετικά στο τελικό αποτέλεσμα, ώστε να έχουμε την πραγματική εικόνα των εξελίξεων.
- Κατά συνέπεια, τα αισιόδοξα συμπεράσματα για ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας καθώς και για την αποτελεσματικότητα της πολιτικής εσωτερικής υποτίμησης υπερεκτιμούν την βελτίωση και δεν δίνουν το ακριβές στίγμα της προόδου που έχει επιτελεστεί.

Η πολιτική της Εσ. Υποτίμησης και η στροφή στα διεθνώς εμπορεύσιμα για διατηρήσιμη ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας

- Η πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης προχωρά, με βραδύτητα όμως. Αυτό βέβαια ήταν αναμενόμενο, η ελληνική οικονομία ανήκει σε νομισματική ένωση και όλη η προσαρμογή γίνεται με μοναδικό εργαλείο τον ονομαστικό μισθό. Επιπλέον, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που κανονικά θα έπρεπε να είχαν προηγηθεί έπονται και μάλλον καθυστερούν.
- Η βελτίωση στο ισοζύγιο πληρωμών είναι αποτέλεσμα σχεδόν αποκλειστικά του περιορισμού της τελικής ζήτησης και όχι των σχετικών τιμών. Ο απαραίτητος επαναπροσανατολισμός της εγχώριας ζήτησης στα εγχωρίως παραγόμενα και η μεταφορά πόρων στους τομείς των διεθνώς εμπορευσίμων δεν έχει ακόμη επιτευχθεί επαρκώς. Αν αυτό δεν συμβεί το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών θα αποτελεί πάντα τον περιοριστικό παράγοντα σε κάθε αναπτυξιακή προσπάθεια. Όμως ο αρνητικός πληθωρισμός το 2012 με βάση τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ και η πτώση των τιμών στις υπηρεσίες αποτελούν τα πρώτα ενθαρρυντικά σημάδια προς αυτή την κατεύθυνση για την τελική επιτυχία.